

Redovisning av Forum för levande historias arbete inom ramarna för *Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott*

Diarienummer: 2016/174

Dokumentnamn: Redovisning av regeringsuppdragen Ku2015/319/KA och KU
2016/01672/DISK

Datum: 2019-02-20

Handläggare: Meriam Chatty, Caroline Källner, Stefan Andersson, Nathali Tensaye



Innehåll

1. Sammanfattning.....	3
2. Kontaktperson för arbetet	3
3. Syfte.....	3
4. Tidigare erfarenhet av arbete inom fältet.....	4
5. Organisering och styrning	4
6. Målgrupper	5
7. Aktiviteter.....	5
8. Resultat av kartläggningar	9
9. Måluppfyllelse.....	10
10. Bonuseffekter.....	12
11. Samverkan	12
12. Kompetensförsörjning	13
13. Hållbarhet	13
14. Lärande.....	14
15. Bilagor	15

1. Sammanfattning

Forum för levande historia har sedan 2015 genomfört utbildningsinsatser om olika former av rasism och intolerans i historien och idag. Målgruppen för uppdraget var de första åren personal i skolan, men även elever har nåtts direkt genom klassrumsmaterial. Därefter utvidgades uppdraget till att även omfatta andra yrkesgrupper av offentligt anställda. Sedan förra redovisningen har ett flertal aktiviteter genomförts. Vi har under 2018 haft 1 550 deltagare på olika utbildningar. Men vi har nått ännu fler genom olika utåtriktade aktiviteter såsom filmer, poddar och seminarier under Bokmässan.

Forum för levande historia får återkommande signaler på att det finns behov av stöd och kompetensutveckling för både skolans personal och andra yrkesgrupper när det gäller dessa frågor. Ett behov som vi ser behöver utvecklas är modeller för hur man kartlägger och följer upp den egna verksamheten i relation till rasism. För att kunna erbjuda verktyg för förändring av den egna verksamheten krävs mer tidskrävande insatser som syftar till ett systematiskt kvalitetsarbete på berörd skola och arbetsplats. Detta kräver även särskilda utbildningsinsatser riktade till ledning och chefer på skolor och myndigheter. Att erbjuda stöd för verksamhetsutveckling var inte åsyftat i regeringsuppdragen och kräver andra arbetssätt och mer tid och resurser.

2. Kontaktperson för arbetet

Namn, titel: *Caroline Källner, Avdelningschef Uppdrag och forskningssamordning*

Telefonnummer: 08- 723 87 52

E-postadress: *caroline.kallner@levandehistoria.se*

3. Syfte

Regeringen gav uppdraget till Forum för levande historia att under perioden 2015-2017 genomföra en utbildningsinsats om olika former av rasism och intolerans i historien och idag.¹ Målgruppen för uppdraget var personal i skolan och elever. Uppdraget slutredovisades den 10 mars 2018. Det långsiktiga syftet är i enlighet med uppdragsgivarens att ”satsningen ska bidra till att skapa ett jämlikt samhälle präglad av respekt för alla människors lika värde och rättigheter och att främja demokratin.”

2016 förlängdes regeringsuppdraget t.o.m. 2019 samt utvidgades till att utöver skolan även omfatta utbildning av andra relevanta yrkesgrupper som i sin myndighetsutövning eller publika verksamhet möter personer som utsätts för rasism eller likande former av fientlighet.²

¹ Ku2015/319/KA

² Ku 2016/01672/DISK

4. Tidigare erfarenhet av arbete inom fältet

Forum för levande historias instruktion ger uppdraget att Forum för levande historia ska vara ett nationellt forum, som med utgångspunkt i Förintelsen, främjar arbete med demokrati, tolerans och mänskliga rättigheter. Myndigheten har till särskilda uppgifter att informera om Förintelsen och kommunistiska regimers brott mot mänskligheten samt sträva efter att stärka människors vilja att aktivt verka för alla människors lika värde. I sitt arbete bedriver myndigheten utåtriktad verksamhet med inriktning på kunskap, kultur och fortbildning. Myndighetens utställningar, större och mindre, har lyft frågor om alla människors lika värde. Forum för levande historia har, mot bakgrund av sitt uppdrag, flera års erfarenhet av att informera och utbilda om olika former av intoleranta fenomen, t.ex. antisemitism, antiziganism och homofobi. Detta arbete har emellertid tagit sin utgångspunkt i vissa från början fastslagna historiska fenomen, t.ex. Förintelsen eller kommunistiska regimers brott mot mänskligheten, och/eller vissa specifika uttryck för intolerans och främlingsfientlighet såsom antisemitism, antiziganism eller homo/transfobi. Framförallt har myndigheten satsat på att stötta lärare i deras arbete. På www.levandehistoria.se finns en mängd material för skolan att använda i undervisningen.

Myndigheten hade dock begränsade erfarenheter av att arbeta med rasism på en övergripande nivå när det aktuella regeringsuppdraget kom till Forum för levande historia. Likaså hade myndigheten begränsad erfarenhet av att arbeta med en del specifika fenomen som rimligen kan betraktas som uttryck för rasism, t.ex. afrofobi och islamofobi. Därför inleddes en systematisk kunskapsinhämtning i den inledande fasen av regeringsuppdraget, som gavs till myndigheten 2015. Myndigheten hade inte heller erfarenhet av att erbjuda utbildningsinsatser till offentligt anställda yrkesgrupper utanför skolan när det utvidgade uppdraget kom 2016. Därför genomfördes ett arbete med att kartlägga behoven hos dessa målgrupper.

5. Organisering och styrning

Uppdragen om utbildningsinsatser har sedan start organiserats som två projekt; ett med fokus på skolan och ett med fokus på andra yrkesgrupper. Båda projekten har dock organiserats under avdelningen för uppdrag och forskningssamordning.

Uppdraget med målgrupp personal och elever i skolan organiserades i början av 2018 i projektform till dess att det slutredovisades i mars 2018. Därefter avslutade projektledaren sin anställning på myndigheten och uppdraget togs över av projektledare med ansvar för myndighetens fortbildning för lärare varigenom uppdraget integrerades i den ordinarie verksamheten. Funktioner som arbetat med uppdraget har varit projektledare, pedagog, kommunikatör, projektadministratör.

Uppdraget om att utvidga det redan pågående uppdraget att genomföra en utbildningsinsats om rasism och intolerans i historien och idag till fler målgrupper har under 2018 genomförts i projektform med en separat projektorganisation och projektplan, men med en tydlig koppling till det pågående arbetet inom det ursprungliga regeringsuppdraget. Funktioner som arbetat med uppdraget har varit avdelningschef/projektledare, projektadministratör och kommunikatör. Projektet fick ny projektledare i september 2018 och samarbete med projektledare för samordningsuppdrag inleddes i slutet av 2018 för ta fram en webbfortbildning om rasism i historien och idag samt bemötandefrågor.

Uppdragen har kommunicerats med både personal och ledning vid avsedda möten och båda uppdragen har under året på olika sätt integrerats i myndighetens arbete på samtliga avdelningar då det i verksamhetsplan för 2018 beslutades att de två teman som under året ska genomsyra huvuddelen av verksamheten är rasism och propaganda.

6. Målgrupper

Målsättningen för det ursprungliga regeringsuppdraget (Ku2015/319/KA) är att ”nä ut till alla Sveriges elever i grundskolan och i gymnasieskolan”. För att lyckas med det har Forum för levande historia valt att i stora delar arbeta med insatser för personal i skolan och eftersträva en geografisk spridning i arbetet. Myndigheten har mångårig erfarenhet av att arbeta framgångsrikt med lärare som målgrupp för utbildningsinsatser. I genomförandet av det aktuella regeringsuppdraget har även andra personalgrupper inom skolans område varit målgrupp för vissa av insatserna, utifrån att skolans demokratifrämjande uppdrag och arbetet mot rasism och främlingsfientlighet vilar på alla anställda inom skolans verksamhet. Vi har under året genomfört 16 olika fortbildningsinsatser gentemot skolans personal och nått ca 800 deltagare. Mer utförlig beskrivning finns i avsnitt 7. Aktiviteter.

I och med tilläggsuppdraget (Ku 2016/01672/DISK) utvidgades målgruppen till att omfatta relevanta yrkesgrupper inom offentligt anställda. Vi har under året genomfört 17 utbildningstillfällen och nått ca 750 offentligt anställda varav 87 procent kommunanställda i olika förvaltningar. Mer utförlig beskrivning finns i avsnitt 7. Aktiviteter.

Vår största spridningsaktivitet under 2018 var Bokmässan där myndigheten var huvudpartner och arrangerande mängder av seminarium och samtal under temat ”Prata rasism”. Bokmässan är en viktig plattform för kompetensutveckling, inte minst för alla de lärare och bibliotekarier som kommer till mässan. Vi hade ett scenprogram med 40 programpunkter som sammanlagt nådde en publik på ca 3 950 besökare. Mer utförlig beskrivning finns i avsnitt 7. Aktiviteter.

7. Aktiviteter

Fortbildningar för skolans personal

Myndigheten har under året genomfört flera fortbildningsinsatser om olika former av rasism och intolerans i historien och idag för skolans personal. Information om fortbildningar och seminarier har löpande publicerats på Forum för levande historias webbplats, i kalendariet samt har kommunicerats löpande i sociala kanaler under året, främst som Facebook event. Information om fortbildningarna har även publicerats i Forum för levande historias månatliga nyhetsbrev och har annonserats, främst i skolmedia, under året.

1. Regionala nätverksträffar på lärosäten

Under 2017 erbjöd Forum för levande historia i samarbete med Skolverket kursen *Motverka rasism och främlingsfientlighet i förskolan och skolan* för personal och ledning i förskolan och skolan. Kursen togs fram i samverkan med elva lärosäten över hela Sverige som sedan också gav kurserna. Kursen syftade till att stärka förskolans och skolans arbete att motverka och bemöta olika former av rasism och främlingsfientlighet. Den har utgått från skolväsendets demokratifrämjande uppdrag. I utvärderingen av uppdragsutbildningarna och i samband med

erfarenhetsutbyten med lärosätena framkom önskemål om att erbjuda kursdeltagarna en ”återträff”. Därför beslutade Forum för levande historia och Skolverket gemensamt att erbjuda lärosätena att under 2018 anordna *regionala nätverksträffar* för sina kursdeltagare från de tidigare terminerna. Syftet med en återträff är att ge deltagarna möjlighet att knyta kontakter regionalt inom området, ge viss kunskapspåfyllnad om vikten av styrkedjan och dra lärdomar av pågående arbete i verksamheterna. Regionala nätverksträffar anordnades under hösten 2018 vid fem lärosäten (Stockholms universitet, Göteborgs universitet, Uppsala universitet, Örebro universitet och Malmö universitet) med deltagare från sju lärosäten som samlade totalt ca 175 deltagare. Forum för levande historia ansvarade för tre av dessa (Örebro universitet, Uppsala universitet och Malmö universitet). Varje lärosäte utformade innehållet för en heldagsåterträff med kunskapspåfyllnad och gruppdiskussioner.

2. Lärarseminarier

Lärarseminarier med föreläsningar, workshopar och erfarenhetsutbyte mellan deltagarna har anordnats i samarbete med olika kommuner på temat Prata Rasim. Syftet med fortbildningarna är att lärare ska stärkas och utvecklas i sin yrkesroll och därmed inspirera sina elever till att vilja lära sig mer om rasism, rasismens historia, uttrycksformer och konsekvenser, samt att erbjuda metoder och undervisningsmaterial som stimulerar till reflektion över eget ansvar och agerande. Planering och genomförande av dessa fortbildningar har skett i nära dialog med ansvariga för kompetensutveckling i kommunen. Vi har erbjudit 11 stycken lärarseminarier som nått ca 600 deltagare.

Plats	Antal deltagare
Täby	27
Luleå	43
Haparanda	100
Kalix	28
Arjeplog	40
Boden	33
Stockholm	65
Göteborg	107
Malmö	77
Luleå	28
Jokkmokk	38
Summa deltagare seminarier:	586

3. Distansutbildningar

Vi har även erbjudit en lärarledd webbkurs ”Att undervisa om rasism”. Kursen har gått två gånger under 2018 och haft sammanlagt 100 kursdeltagare. En fördel med distanskurser är att alla kan delta på lika villkor, oavsett var i landet man bor. Fokus har legat på hur man som lärare kan utveckla sin undervisning i linje med skolans styrdokument och kursen hade som mål att stärka läraren i arbetet med rasismens uttrycksformer och historia, samt göra läraren uppmärksam på sin egen attityd och undervisning.

4. Digitala klassrumsmaterial

Myndigheten producerade i slutet av 2017 ett interaktivt webbaserat klassrumsmaterial, ”Källkritik, historiebruk och rasism”, som riktar sig till elever inom årskurs 7-9 och gymnasiet. Materialet som eleverna arbetar med består av originalkällor om händelser i Sveriges historia som har koppling till afrofobi, antisemitism, antizigansim, islamofobi och rasism mot samer. Materialet bidrar till att elever ökar sina kunskaper om rasism och intolerans i historien och idag samt att de övas i att se samband mellan dåtid-nutid-framtid. Syftet är att eleverna genom materialet kan analysera, reflektera och därmed utveckla sitt kritiska tänkande. Materialet har spridits genom en rad aktiviteter under året och har under 2018 använts väldigt mycket jämfört med annat klassrumsmaterial myndigheteten lanserat tidigare år. Det har exempelvis presenterats vid ”Skola+musuem=sant”, en lärarkväll tillsammans med Stockholms stadsarkiv och Stockholmskällan, på Bokmässan och på konferensen ”Nordic Education in a Democratically Troublesome Time - Threats and Opportunities”. Materialet har även kommunicerats löpande under 2018 i olika kanaler såsom sociala medier och i skolmedia.

Under 2018 har myndigheten även färdigställt ett digitalt undervisningsmaterial om antisemitism, ”Antisemitism då och nu”, i samarbete med Svenska kommittén mot antisemitism. Materialet är utformat för samhällskunskap och historia i åk 7-9 och gymnasiet och ger kunskap om antisemitismens historia, orsaker, uttryck och konsekvenser samt judisk historia. Syftet är att stärka elevens förmåga att kritiskt granska och bedöma det han eller hon ser, hör och läser. Med materialet som utgångspunkt kan eleverna utveckla förståelse av, och värdera hur olika människor och grupper i tid och rum har använt historia samt hur historiska berättelser används i samhället och i vardagslivet. Effekten hoppas vi ska vara att målgruppen blir bättre rustad att se och avkoda antisemitisk retorik och antisemitiska påståenden och stereotyper. I samband med att materialet lanserades har vi även arrangerat seminarier för lärare i Malmö, Stockholm och Göteborg på temat ”Antisemitism idag – propaganda, hatbrott och motstrategier”.

5. Pilotprojektet Dembra: ett nordiskt skolsamarbete

I juni 2018 beslutade myndigheten att bli svensk värdinstitution för Dembra och arbetet påbörjades i slutet av året. Dembra står för demokratisk beredskap mot rasism, antisemitism och antidemokratiska attityder. Dembra har utvecklats av HL-centret i Norge på uppdrag från norska myndigheter och har prövats ut på 52 skolor i landet. Den nordiska satsningen finansieras av Nordiska Ministerrådets program för Demokrati, Inkludering och Säkerhet (DIS). Dembra är en hela-skolan ansats och erbjuder kompetensutveckling för lärare, skollära och andra medarbetare på skolan. Med utgångspunkt i skolans egna erfarenheter bidrar Dembra till att stärka arbetet med deltagande och kritiskt tänkande. Utgångspunkten i Dembra är att det bästa sättet att förebygga attityder som hotar demokratin – såsom gruppfiendlighet och antidemokratiska ideologier – är en demokratisk kultur baserad på deltagande och kritiskt tänkande. HL-centret i Norge är projektledare och utbildar myndighetens pedagoger som ska vägleda de svenska skolorna i piloten.

Under hösten 2018 påbörjades arbetet på myndigheten med en inbjudan till grundskolor och gymnasium om att bli pilotskolor i den svenska delen av samarbetsprojektet. Trädgårdsstadsskolan i Botkyrka och Fredrika Bremergymnasiet i Haninge valdes ut. Arbetet med att kvalitetsgranska de svenska sidorna på webbplatsen Dembra.no påbörjades och skolorna tillsatte Dembra-grupper som kommer leda arbetet under 2019-2020 på skolorna.

Fortbildningar för yrkesgrupper inom offentligt anställda

Under 2018 har myndigheten fortsatt erbjuda flexibla och anpassningsbara fortbildningar till en bred grupp offentligt anställda utifrån den utbildningsmodul som togs fram under 2016-2017. Myndigheten hade under året som mål att de flesta bokade utbildningar skulle vara längre än 3 timmar och rikta in sig på att ingå i andra redan planerade aktiviteter, nätverk, arbetsplatsträffar eller liknande. De flesta fortbildningarna genomfördes i samarbete med kommuner och innehöll en genomgång av rasismens historia, olika begrepp inom området och gav exempel på hur rasism kan yttra sig. Fortbildningarna kopplade frågorna om rasism och intolerans till de lagar och konventioner som styr verksamheten samt statens värdegrund och den professionella yrkesrollen i relation till medborgaren som berörs av den enskilde tjänstemannens agerande.

Det tidigare samarbetet med Polismyndigheten om genomförande av fortbildningsinsatser utvecklades under året till en särskild fortbildning för polisens hatbrottsutredare om antizigansim i Sverige och Europa och hatbrott mot utsatta EU/EES-medborgare. Myndigheten tog här in särskild kompetens på området som genomförde fortbildningen.

Under 2018 var 87 procent av deltagarna i fortbildningarna kommunanställda och under året gjordes en satsning på utbildningsinsatser i Norrbotten och hälften av kurstillfällena hölls där. Fortbildningarna har annonserats på vår hemsida och i sociala medier.

Ort	Antal deltagare
Hedemora	100
Stockholm	35
Göteborg	38
Solna	61
Luleå	20
Kiruna	35
Järfälla	38
Hässleholm	30
Gällivare	119
Västerås	20
Överkalix	35
Göteborg	38
Övertorneå	14
Norberg	40
Kalix	70
Stockholm	60
Summa deltagare	753

”Prata rasism”: ett samlande grepp

Under slutet av 2017 arbetade kommunikationsavdelningen med en ny plattform för att tydligare tillgängliggöra Forum för levande historias resurser inom ämnesområdet rasism gentemot olika målgrupper på ett mer lättöverskådligt sätt. Detta kom sedan att lanseras i januari 2018 under namnet ”Prata rasism” (www.levandehistoria.se/pratarasism). I samband med lanseringen av satsningen Prata rasism gjordes en attitydundersökning (nov-dec 2017) gällande uppfattningar

om rasism, av Novus på uppdrag av Forum för levande historia. Undersökningen resulterade sedan i en rapport från Forum för levande historia (se nedan). Satsningen Prata rasism och innehåll inom satsningen har spridits löpande under 2018 via främst Facebook och Instagram. Prata rasism har annonserats med främsta fokus på skola/lärare som målgrupp löpande under 2018, men även bredare och då främst i samband med Bokmässan 2018.

Under ”Prata rasism” i *skolan* samlades digitala klassrumsmaterial och fördjupningsmaterial om rasism i historien och idag. Under ”Prata rasism” på *jobbet* samlades bland annat filmer och poddar med samtalsövningar samt övning för att utvärdera den egna arbetsplatsen som tagits fram för att ge fördjupad kunskap till yrkesgrupper och stödja förändringsarbete i organisationer.

De sex korta situationsfilmerna med samtalsövningar visar hur fördomar kan påverka oss i olika situationer, hur stereotypa föreställningar uttrycks på arbetsplatsen och i vardagen och vilka konsekvenser det får. Filmerna kan ses via www.levandehistoria.se/pratarasism och via Vimeo. De har spridits löpande via Facebook och Instagram. Filmerna visades på Bokmässan 2018, under Forum för levande historias satsning Prata rasism, som var en del av bokmässans tema Respekt. Sammanlagt har filmerna visats fler än 10 000 gånger och används exempelvis i Försäkringskassans interna kompetensutvecklingsinsatser. Filmerna översattes till engelska i slutet av året. En poddserie ”Prata rasism” togs fram med sex olika forskares perspektiv på rasism. Poddarna kan lyssnas på via www.levandehistoria.se/pratarasism och via webbplatser/appar för poddar. Poddarna har spelats 12 239 gånger under 2018 (inkluderar lyssningar via Forum för levande historias webbplats samt via webbplatser/appar för poddar).

Satsningen Prata rasism lyftes även på Bokmässan, där Forum för levande historia var huvudsamarbetspartner under temat Respekt. I samband med Bokmässan 2018 producerades Magasinet *Prata rasism*, med syfte att på ett lättillgängligt sätt, genom redaktionella texter, ge exempel på arbete mot rasism. Magasinet fanns tillgängligt i Bokmässans entréer, i Forum för levande historias monter under mässan och som nedladdningsbar pdf via Forum för levande historias webbplats. Magasinet används även utanför Bokmässan.

8. Resultat av kartläggningar

Myndigheten publicerade i september 2018 rapporten ”Med egna ögon – svenska vardagsförståelser om rasism” (<https://www.levandehistoria.se/material/med-egna-ogon-svenska-vardagsforstaelser-av-rasism>). Rapporten bygger på två undersökningar om människors uppfattningar om förekomsten av rasism i Sverige som Forum för levande historia, i samarbete med Novus, genomförde i slutet på 2017. Totalt genomfördes 2 112 intervjuer med individer i åldrarna 18–79 år. I den första undersökningen deltog 1 111 personer och i den andra deltog 1 001.

Rapporten visar att 87 procent av svenska folket anser att det finns grupper i det svenska samhället som utsätts för rasism. Det är en ökning med 32 procent jämfört med 2014 då myndigheten ställde samma fråga om förekomsten av rasism. När det gäller uppfattningen om vilka som utsätts är det ungefär samma grupper som nämns, men den inbördes ordningen är ändrad jämfört med 2014. Den stora skillnaden ligger i att fler anger judar som en grupp som utsätts för rasism, medan färre anger romer. Rapporten visar att 22 procent fler upplever att judar är utsatta för rasism. Slutsatsen är att det finns en bild av att rasismen ökar bland många i

Sverige. Det går dock inte att sätta likhetstecken med att rasismen faktiskt ökar. Det kan bero på många faktorer, tex. uppmärksamhet i medier och i sociala medier för denna typ av frågor. Vi gör denna typer av undersökningar främst för att göra vår verksamhet bättre. Vi måste ständigt bygga på vår kunskap om hur människor uppfattar saker för att kunna föra ett bra samtal. Det är därför vi har valt att göra denna kartläggning av hur man förstår och uppfattar rasism. Vi hoppas naturligtvis också att andra ska ha nytta av den kunskap vi tar fram. Det finns inte så många studier på detta område och vi vill bidra med kunskap, som andra både kan få ökade insikter utifrån och bygga vidare på. Det är alltid bättre med mer kunskap än mindre. Denna typ av studier kan bidra till en mindre polariserad debatt och främja kunskapsbaserade diskussioner istället. Viktiga samhällsfrågor kräver att vi kan förstå vad vi pratar om och vilka olika uppfattningar som finns. Då skapar vi bättre förutsättningar för samtal.

9. Måluppfyllelse

Målen för arbetet befinner sig på flera olika nivåer.

Projektnivå för utbildningsinsats gentemot skolan:

Vid uppstart av regeringsuppdraget 2015, definierades följande övergripande mål för projektet. Utbildningsinsatsen ska bidra till:

1. lärares, skollednings och övrig skolpersonals fördjupade kunskaper om fenomenens begreppsdefinitioner, inbördes relationer, förklaringsmodeller och uttryck etc.
2. lärares, skollednings och övrig skolpersonals ökade förmåga att utveckla lokalt anpassade metoder och modeller.
3. elevers ökade kunskaper om punkt 1.
4. elevers möjligheter att utveckla förmågor och färdigheter i källkritik och självständigt kritiskt tänkande

Effektmål finns som en övergripande inriktning, men inte som mätbara mål, och uttrycks som ökade, relevanta ämnes- och pedagogiska kunskaper som stärker läraren i dennes yrkesroll; att fortbildningarna ska leda till att läraren utökar sin arsenal av pedagogiska verktyg och därmed stärks i sin roll som pedagog, samt stimulera läraren att reflektera över egna värderingar, beteenden och attityder och hur det påverkar hans undervisning när det gäller exempelvis val av exempel/case i undervisningen och hur de presenteras och undervisas om.

Målet på längre sikt är att deltagarna kan använda sig av kunskapen på verksamhetsnivå.

Indikatorer för att möta hur väl dessa mål har uppfyllts är antalet genomförda fortbildningar och de kortsiktiga resultaten av fortbildningstillfällena fångas upp via den enkät som varje deltagare fick besvara efter avslutad fortbildning.

Projektnivå för utbildningsinsats gentemot andra yrkesgrupper:

Vid uppstart av regeringsuppdraget 2017, definierades följande mål för projektet. Utbildningsinsatsen ska:

1. ge ökad kunskap om olika former och perspektiv på rasism och hur rasism kan ta sig i uttryck i historien och idag
2. ge personliga insikter och stärka viljan och förmågan att arbeta vidare med frågorna i den egna organisationen
3. upplevas som relevant och vara anpassad till målgruppens verksamhet och de dilemman, utmaningar som finns i deras yrkesvardag.
4. ses som en del av organisationens strategiska kompetensutveckling och anpassas i största möjliga mån till de pågående kompetenshöjande insatser som planeras inom ramen för varje myndighetsstruktur

En förutsättning för nå dessa mål var först och främst att Forum för levande historia *som en efterfrågad fortbildningsaktör* för de myndigheter och kommunala verksamheter som uppdraget pekade mot. Indikatorer för att möta hur väl dessa mål har uppfyllts är antalet genomförda utbildningar och målgruppsrelevansen, samt om utbildningen ingick i någon större satsning eller ej. Det är för tidigt att utvärdera de långsiktiga resultaten av utbildningarna för övriga yrkesgrupper men de kortsiktiga resultaten av utbildningstillfällena fångas upp via den enkät som varje deltagare fick besvara efter avslutad utbildning.

Kortsiktiga resultat

Efter varje utbildning och webbkurs för skolpersonal genomförs en utvärdering som utvärderar specifikt just den utbildningsinsatsen. Vid dessa utvärderingar har det inte gjorts någon nollmätning innan och vi har inte följt upp svaren från respondenter från tidigare utbildningar för att se hur starka effekterna på lång sikt är. Kvalitetssäkringen av utbildningarna består i att innehåll och upplägg har tagits fram i samarbete med målgruppen och ämnesmässig- och pedagogisk expertis på området. Viktiga mått i utvärderingarna är att respondenterna får ange utbildningens relevans och ifall utbildningen gett nya kunskaper inom de områden som beskrivs ovan. Resultatet är att cirka 90 procent av deltagarna anger svarsalternativen ”till stor del/till mycket stor del” och ”relevant/mycket relevant”. På våra webbkurser ansåg i genomsnitt 80–100 procent att kursen var bra eller mycket bra både när det gällde det tekniska upplägget och innehållet. Mellan två tredjedelar och upp till 75 procent ansåg att kursen var på en lagom nivå. Av resterande respondenter sa något fler att kursen var aningen för svår medan övriga menade att den var ganska lätt. Vid två av kurserna sa hela 100 procent sig vara nöjda med kursen och villiga att rekommendera den för andra. Vid en kurs (den första kursen Att undervisa om rasism) svarade 90 procent sig vara nöjda, men 23 procent ansåg sig inte ha fått tillräckligt med nya kunskaper inom ämnet. Vid den andra kursen hade dessa siffror förbättrats.

Drygt 70 procent av deltagarna var kvinnor och knappt 30 procent var män vid utbildningstillfällena för övriga yrkesgrupper. Enkätresultaten bygger på en sammanvägning av flera olika enkäter då varje utbildningstillfälle utvärderas. I vissa fall ingår Forum för levande historias insats i en större utbildningsinsats. Uppföljningen visar dock att 88 procent var nöjda eller mycket nöjda med utbildningen som helhet. Däremot är mer än hälften av deltagarna osäkra på eller tror inte att utbildningen kommer leda till fortsatt arbete inom verksamheten som de representerar. Här handlar det ofta om att deltagarna inte vet hur frågorna fortsatt kommer prioriteras inom organisationen. Enkäterna visar även att det efterfrågas det mer handfasta verktyg för hur man kan arbeta för att motverka rasism i den yrkesspecifika rollen. Under 2019

kommer arbetet med verksamhetsanpassning utvecklas men Forum för levande historia kan dock inte, med en så bred målgrupp nå hela vägen vad gäller verksamhetsanpassning, detta kräver ett samarbete där den mottagande myndigheten har motsvarande målsättning eller uttalat uppdrag att utveckla verksamheten, har möjlighet att avsätta personalresurser och prioritera ett långsiktigt utvecklingsarbete internt.

För att studera de långsiktiga effekterna behöver ett omfattande utvärderings- och uppföljningsarbete göras. Dyliga utvärderingar diskuteras inom den utvecklingsgrupp som finns på myndigheten.

10. Bonuseffekter

En bonuseffekt av de genomförda fortbildningarna för offentligt anställda är att kontakter mellan Forum för levande historia och andra myndigheter och kommunala verksamheter har etablerats och att Forum för levande historia, som resurs i deras eget interna arbete med att motverka rasism, har blivit mer synligt. Det har funnits många synergieffekter mellan detta uppdrag och det uppdrag som myndigheten fick i november 2016 att samordna regeringens nationella plan mot rasism andra former av fientlighet och hatbrott, då behov ytterligare har kartlagts och tydliggjorts via dialogen med ett stort antal myndigheter. Detta har också gett idéer kring hur fortbildningarna kan utvecklas under 2019.

11. Samverkan

Uppdragen har för Forum för levande historias del varit väldigt givande vad gäller samverkan. Nya kontaktytor har skapats med ett flertal myndigheter, vilket också har lett till att Forum för levande historias kompetens efterfrågas i myndigheternas pågående arbete. Samverkan med andra aktörer har varit en mycket viktig del för att kunna utforma aktiviteter på vetenskaplig grund, exempelvis genom samverkan med lärosäten och enskilda forskare. Under 2018 har myndigheten haft nära samverkan med Polismyndigheten för att erbjuda fortbildningsinsatser och i slutet av 2018 inleddes en liknande nära samverkan med Försäkringskassan.

När det gäller utbildningsinsats gentemot skolans personal har Forum för levande historia under uppdragsperioden haft nära samverkan med Skolverket. Det har varit en lärorik process där myndigheterna utifrån sina olika uppdrag har kunnat komplettera varandra. Forum för levande historia har i detta sammanhang arbetat med en bredare målgrupp än tidigare, genom att en ”hela-skolan-ansats” har präglat de aktiviteter som skett i samverkan med Skolverket. Aktiviteterna har också syftat till att ge effekter på både individ- och verksamhetsnivå vilket är nya erfarenheter för myndigheten. Att båda myndigheterna varit synliga tillsammans som arrangörer av kurser inom arbetet mot rasism är en styrka för båda myndigheterna. Under 2018 har Forum för levande historia även haft nära samverkan med kommuner för att erbjuda lärarseminarier. En lärdom och en utmaning på området är att skolans personal önskar konkreta verktyg och ibland snabba lösningar på mycket komplexa frågor. Det finns inga universallösningar när det gäller rasism och intolerans, utan varje förskola och skola behöver starta med analys av sin egen verksamhet, kopplat till det systematiska kvalitetsarbetet, för att förstå hur det kommer till uttryck och var utmaningarna finns i det aktuella fallet. Därefter kan det gemensamma arbetet starta för att hitta lämpliga lösningar. Erfarenheterna från

uppdragsutbildningarna är viktiga kunskaper som Forum för levande historia tar med sig in i arbetet med att vägleda skolor inom ramen för det nystartade pilotprojektet Dembra som just innebär en process med systematiskt kvalitetsarbete på hela skolan.

När det gäller utbildningsinsats gentemot offentligt anställda har det varit svårare att få till praktisk samverkan med andra utbildningsarrangörer som Statskontoret och Uppsala Universitet, vilket till stor del berodde på att vi befann oss i olika stadier av uppdragets genomförande. Forum för levande historia har haft stor nytta av de erfarenhetsutbyten som vi har haft med Uppsala Universitet och deras arbete med utbildning om de Mänskliga Rättigheterna för offentligt anställda. Vi hade från början tänkt att vår fortbildning kunde ingå som en modul i utbildning om mänskliga rättigheter vid Uppsala Universitet eller i utbildning om den statliga värdegrunden via Statskontoret, men detta lyckades vi inte åstadkomma under 2017. Vi tror att samverkan mellan dessa utbildningsarrangörer skulle underlätta med anledning av den perspektivträngsel (dvs att man upplever det svårt att få ihop alla dimensioner av ett aktivt rättighetsarbete), som många myndigheter upplever som ett problem. Vi har dock haft ett nära samarbete med Polismyndigheten för att utforma särskilda utbildningsinsatser för deras anställda. Under 2018 ledde det till en särskild utbildningsinsats om antiziganism i Sverige och Europa och hatbrott mot utsatta EU/EES-medborgare för polisens hatbrottsutredare.

12. Kompetensförsörjning

Vid myndigheten finns sedan tidigare kompetens inom områden som kan anses höra till området rasism och intolerans, liksom erfarenhet av att utforma utbildningsinsatser för lärare m.fl. För att nå den nivå av expertkunskap som behövs i olika delar av uppdraget har myndigheten anlitat forskare. Samarbete med lärosäten och uppdrag till forskare har också varit ett led i att säkerställa den vetenskapliga grunden i arbetet. Sedan 2015 har all personal på myndigheten tagit del av utbildningsinsatser kring olika perspektiv på rasism genom interna seminarier. Vissa medarbetare har också deltagit på de fortbildningar som vi erbjuder målgrupperna i syfte att stärka sin begreppskompetens och förståelse för olika perspektiv på rasism.

Externa konsulter med erfarenhet av att utbilda yrkesverksamma inom sakområdet har stärkt personalens kompetens inom utbildningsområdet. Vi har även använt oss av extern kompetens för att utbilda om vissa specifika rasismer såsom antiziganism och antisemitism.

Under 2018 har det skett en integrering av utbildningsuppdraget gentemot skolans personal in i den ordinarie verksamheten. Därutöver är rasism ett av två teman som nu ska genomsyra huvuddelen av verksamheten på myndigheten.

13. Hållbarhet

Den kunskap, erfarenhet och det material som Forum för levande historia har byggt upp under regeringsuppdraget 2015 - 2018 kommer på olika sätt att leva vidare i det fortsatta arbetet inom området. Arbetet med att successivt införliva arbetet i myndighetens ordinarie verksamhet påbörjades under 2018. Som exempel togs en webbfortbildning för lärare fram under 2018. Under 2019 kommer en webbfortbildning riktad mot andra yrkesgrupper att tas fram.

Forum för levande historia får återkommande signaler på att det finns behov av stöd och kompetensutveckling för skolans personal när det gäller dessa frågor. Det efterfrågas delvis kunskapspåfyllnad om rasism, vad det är och hur rasism på olika sätt kan komma till uttryck i skolans verksamhet. Framförallt finns det önskemål om mer verktyg, metoder och goda exempel för att arbeta med att motverka rasism och intolerans. Det finns behov av kompetensutveckling både på individuell nivå kopplat till undervisningen (svåra ämnen att arbeta med eller knepiga situationer som uppstår tillsammans med eleverna). Men det handlar också om både förståelsen och arbetssätten för att tillsammans i hela kollegiet (hela-skolan-ansats) se hur rasism tar sig uttryck i den egna verksamheten, och hitta gemensamma sätt att motverka det. Här finns det fortsatta behov av stöd för förändringsarbeten på verksamhetsnivå och där rektor och huvudman spelar en viktig roll. Det tycks framförallt finnas behov av stöd som uppfattas mer verksamhetsnära och som kan anpassas efter var verksamheterna är i sin process. Därför har myndigheten beslutat att ingå i pilotprojektet Dembra för att vägleda skolor i ett processinriktat kvalitetsarbete på skolor. Detta är dock mer ett mer krävande arbete eftersom att vägleda skolor i en hela-skolan ansats på skolorna tar stor tid i anspråk.

När det gäller utbildningsinsatser gentemot andra yrkesgrupper kommer visserligen myndigheten ta fram en webbfortbildning men även här finns stort behov av fortsatta fysiska utbildningsinsatser som är resurskrävande. Om utbildningen ska ge verktyg för förändring av den egna verksamheten krävs mer tidskrävande insatser som syftar till ett systematiskt kvalitetsarbete på berörd arbetsplats.

14. Lärande

En framgångsfaktor har varit Forum för levande historias kompetens och erfarenhet av pedagogiskt arbete kring svåra och till viss del polariserade frågor. En annan framgångsfaktor har varit att myndigheten tog sig tid och resurser att inhämta erfarenheter från civilsamhället och andra utbildningsarrangörer.

Utmaningar med utbildningsinsatser för offentligt anställda yrkesgrupper har varit en allt för bred och stor målgrupp i relation till uppdragets storlek. Utmaningar har också varit att hitta fungerande samverkan med andra utbildningsarrangörer när vi befunnit oss i olika fas vad gäller beslut och förutsättningar gällande pågående arbete. En tredje utmaning har varit att nå fram till en tillfredsställande verksamhetsanpassning när mottagande myndighet inte har fått motsvarande uppdrag som Forum för levande historia i sitt regleringsbrev, med bristande prioritering som följd.

Utvecklingsområden

Enkätutvärderingarna visar att Forum för levande historias fortbildning för offentligt anställda ger ny kunskap och nya insikter samt skapar engagemang för frågorna och att behovet av mer kunskap finns inom målgruppen offentligt anställda. Samtidigt har vi bara möjlighet att nå ut till en bråkdel av dessa genom fysiska fortbildningar. Vi har därför beslutat att ta fram en webbfortbildning under 2019.

Möjligheten att utveckla arbetet mot att Forum för levande historia fungerar som en stödjande funktion gentemot ansvariga på olika myndigheter tycker vi skulle vara en intressant utveckling. Detta kräver att de myndigheter som är berörda själva får i uppdrag att utveckla arbetet med kompetensutveckling inom området och att dessa efterfrågar Forum för levande historias kompetens och erfarenheter. Vi tror att detta skulle bli en bättre ansvarsfördelning och skapa ett

mer långsiktigt och strukturerat arbetssätt. En önskvärd utveckling är att de myndigheter som har i uppdrag att arbeta med fortbildning/utbildning inom nära angränsande sakområden, för anställda inom stat och kommun, samordnar sig på ett mer tydligt sätt.

Ett behov som vi ser behöver utvecklas är modeller för hur man kartlägger och följer upp den egna verksamheten i relation till rasism. För att kunna erbjuda verktyg för förändring av den egna verksamheten krävs mer tidskrävande insatser som syftar till ett systematiskt kvalitetsarbete på berörd arbetsplats. Detta kräver även särskilda utbildningsinsatser riktade till ledning och chefer på myndigheter och arbetsplatser.

När det gäller skolan finns fortsatta behov av utbildningsinsatser om rasism. Inte minst finns ett stort behov av att utvärdera den egna skolan och stöd för förändringsarbete på verksamhetsnivå och där rektor och huvudman spelar en viktig roll. Det är viktigt att skolan känner ägarskap för frågan och att det inte landar på en ensam lärare som ”brinner” för frågorna. Att frågor om rasism även exempelvis berör lärarlag i naturvetenskap. Att gå in i skolor och erbjuda processinriktat stöd för ett systematiskt värdegrundsarbete kräver dock tid och resurser.

15. Bilagor

1. Ekonomisk redovisning